

perimentální práci. Za svůj život provedl stovky důmyslných pokusů a byl jedinečný v tom, že neznal větu „to nejde“. Zde plně zúročil své fyzikálně-matematické vědomosti, technické nadání a manuální zručnost. V situacích, kdy mu k práci nějaké zařízení či součástka chyběla, vždy našel způsob jak ji nahradit: buď si ji vyrobil sám, nebo požádal o spolupráci příslušného odborníka. Nápad či myšlenka byly však vždy jeho. Kromě již zmíněné lyofilizační aparatury zkonstruoval plně funkční cytofotometr (ve spolupráci s Ústavem teorie merania SAV) a ještě celou řadu drobnějších laboratorních pomůcek.

Obraz o tvůrčí invenci, péli a pracovitosti doc. Doležela poskytuje počet publikačních položek, který se blíží číslu 220. Více než třetina Doleželových prací vyšla v renomovaných morfologických, fyziologických a přírodovědných periodikách a je dodnes hojně citována. Objektivním dokladem uznání jeho odborného renomé byla jednak pozvání do zahraničí – přednášel ve Švédsku, Maďarsku, Švýcarsku, Rakousku, Německu aj., jednak přizvání do redakční rady *Excerpta medica* (Elsevier, Amsterdam) v níž působil ve druhé polovině 70. let minulého století. V roce 1996 se stal členem New York Academy of Sciences. I přes narůstající potíže po prodělané dět-

ské obrně se doc. Doležel až do posledních let života účastnil schůzí a sjezdů odborných společností: Byl členem České společnosti antropologické, České anatomické společnosti, České fyziologické společnosti ČLS JEP, zvláště blízká mu zejména byla Československá biologická společnost, na jejichž schůzích mnohokrát přednášel a zastával funkce ve volených orgánech. V letech 1970 – 1976 pracoval jako revizor účtů hlavního výboru a člen výboru brněnské pobočky a později jako náhradník.

V soukromém životě byl docent Doležel skromný, otevřený povahy, mírného a taktivního vystupování, velmi přátelský a vždy připravený bližnímu ochotně pomoci. Vlastní mu byly tolerance, velkorysost a optimismus, který po celý život kolem sebe šířil, a to i tenkrát, kdy sám zažíval těžké chvíle.

Život docenta MUDr. Svatopluka Doležela, CSc., se uzavřel krátce před dovršením pětasedmdesátin, zemřel 23. října 1996. Pro akademickou obec je velká škoda, že pedagogické působení této integrální osobnosti na Lékařské fakultě MU trvalo pouze 13 let a nebylo celoživotní.

S. ČECH

Jak to vidím já

Osudy českého národa v posledních staletích*

Po Bílé hoře si Češi zvolili r. 1526 za českého krále Ferdinanda Habsburského, člena nadnacionálního rodu. Od té doby jsme „trpěli pod habsburskou porobou“ jak zněla oblíbená fráze. Ovšem od Bílé hory (1620) se poměry zhoršily. Šlechta nová, loajální císaři a zemi, ale ne národu – pár jednotlivců bylo tu výjimkou. Národ nebyl totožný se státem, který byl něco cizího („erár“). Češi nebyli připu-

těni do politiky a vyšších funkcí státu, proto zanikly i bojové tradice. Zvětšila se vzdálenost mezi zámekem a vesnicí – Čech se pak stal hulvátém nebo líbal ruku (Thun). S neúplnou sociální skladbou se pak Češi postupně přeměnili na národ rolníků a proletářů (na rozdíl od Poláků a Maďarů) a začali být počítáni mezi „zbytky národů“ (jako Baskové a Lužičané). Podstatné zlepšení nastalo v první polovině

* Ve druhém čísle minulého roku jsme uveřejnili reakci Vratislava Kadlece na glosu D. Soudka Co s Habsburky? (2005, č. 3). Text, který máte před sebou, je reakcí D. Soudka na názor V. Kadlece.

19. století; Češi se počali hlásit o svá práva. Čeští politikové se stali strážci lokálních zájmů, jazyka, i když nakonec někteří z nich měli ministerská křesla. Češi byli loajální a netoužili po samostatnosti. Za zmínku stojí jména tří pro-rakouských českých politiků: Palacký, Havlíček, Šmeral. „Samostatné české království mohlo existovat v dobách, když všechny sousední státy byly přibližně stejně silné. Vznikem velmocí se situace změnila a nedovoluje tu existenci států nevelkých. Spolek států střední Evropy by mohl chránit národnosti tam žijící. Takový spolek je rakouská monarchie – kdyby neexistovala, museli bychom se snažit o to, aby vznikla (Palacký). Šmeral, vůdce české sociálně demokratické strany, už r. 1913 pochyboval o možnosti samostatnosti Čechů. Dočasná samostatnost by byla nejhorším řešením; stát by se stal kořistí a bojištěm ve válce mezi Němci a Rusy. Předpověď se do značné míry vyplnila po desetiletích!

Císař se postupně měnil z absolutního panovníka na konstitučního. Byla nutnost federalizovat Rakousko. Začátek byl dualismus s Maďarskem (1868); r. 1871 mělo následovat uznání českého království, korunovace Ferdinanda Josefa I. za krále a příslušná změna zákonů (cís. reskript a fundamentální články). Byl už jmenován ministerský předseda (Hohenwart), který měl reformu provést. Císařův plán však padl pro razantní odpor rakouských Němců, ale i Maďarů. Císař se ještě dvakrát pokusil o vládu příznivější Čechům (Taste 1893 a Badeni 1897). Byl prý si vědom tří svých životních neúspěchů: porážek u Solferina a Hradce Králové a neuspokojení Čechů.

První světová válka

S trváním války bylo Rakousko více vázáno na silnějšího spojence – Německo; až pozdě r. 1918 se Dohoda rozhodla o nutnosti zrušit Rakousko. Hlavní roli tu měl prezident Wilson, ovlivněný TGM. Legie měly původně význam jen symbolický, ale teď tu byla senzace: obsazení sibiřské magistrály legiemi. Češi nebyli připraveni na samostatnost. Katolíci, socdem, podnikatelé, historici Goll a Pekař zůstali loajální dynastií. Jak kdosi napsal, státnost byla ujednána hrstkou emigrantů, byl to dar, který padl národu do klína; mělo to pak své důsledky. Slovinci (Hodža) počítali s trvá-

ním Uherské koruny. Vzniklo Československo s 50 % Čechů, 15 % Slováků, 23 % Němců, 5 % Maďarů a 3 % Rusínů – jakési miniaturní Rakousko. Jak Slovinci, tak i Rusíni měli být autonomními provinciemi. Existovaly ovšem požadavky českých extremistů: historické země, obojí Lužice, Kladsko, koridor k Jugoslávii, Slovensko až po pohorí Matra – to neprošlo; většina obyvatel by byli Němci. ČSR se přesto stalo národním státem, r. 1920 byl uzákoněn „oficiální jazyk československý“ se zkouškami pro menšinové státní zaměstnance. Původně odmítaví Němci se od r. 1926 účastnili vlády. Sám si pamatují na heslo české prave „Němci z vlády!“ Problém německé menšiny byl později radikálně řešen jejím odsunem. TGM si byl vědom situace, uvažoval o švýcarském modelu kantonů, doufal, že Čechy za 50 let naučí smyslu pro stát.

Další neúplné století

„Od Jasiny až do Aše, republika není naše.“ Dnes neexistuje ani ČSR, ani Jugoslávie. Při jejich vzniku byl přeceněn jazyk, byly podceněny kulturní rozdíly. Dnes jsme jedním z postkomunistických státeků východní Evropy. Kdyby monarchie nebyla zrušena r. 1918, tak by asi náš každodenní život byl stejný jako je dnes. Snad bychom neměli na svém kontě řetěz kapitulací bez protestu (1938, 1939, 1948, 1968) a dva protektoráty. Kde zůstala naše státnost? Dnes by snad Evropská unie mohla plnit bývalou funkci habsburské monarchie, chránit malé národy střední Evropy před pohlcením. Ovšem nemá smysl uvažovat „co kdyby“, historii nelze zpětně opravovat.

Že Čechy jako národ zachránila Bílá hora, což opakoval Otto Habsburský, bylo mínění historika A. Denise. Oddělila prý Čechy od protestantského Německa. Jinak tato bitva měla pro nás jen negativní význam.

DUŠAN SOUDEK